

100
jaar
dé vertrouwde klank

ruim voorradig {goede studiepiano's
exclusieve merken

breedstraat 5 - utrecht
030-314212

PLATEN EN CASSETTES

DONEMUS BIBLIOTHEEK
EN UITGEVERIJ
VAN EIGENTJDS
NEDERLANDSE MUZIEK AMSTERDAM

BIBLIOTHEEK - FONOTHEEK
LUISTERRUIMTE

geopend maandag t/m vrijdag van 9-5 uur

COMPOSERS' VOICE Specials-1981:

- CVS 1981/1: Theo Loevendie-
De Nachtegaal
(naar: H. Chr. Andersen)
- CVS 1981/2: 'Bass Clarinet Identity-II'
solist: Harry Sparnaay- basklarinet
- CVS 1981/3: Jan van Vlijmen- Quaterni,
v. orkest

(Matthijs Vermeulen-prijs 1980)
Blaaskwintet no. 2

f 22,50 p. st. afhaalprijs

PAULUS POTTERSTRAAT 14. 1071 CZ AMSTERDAM
TELEFOON 020-764436

Concertgebouworkest

HOLLAND
FESTIVAL

dinsdag 16 juni 1981 - 20.15 uur
woensdag 17 juni 1981 - 20.15 uur
donderdag 18 juni 1981 - 20.15 uur
Theater Carré - Amsterdam

PROGRAMMA

dirigent: Antal Dorati

Béla Bartók
1881-1945

De wonderbaarlijke mandarijn, op. 19
(1919)
pantomime
Tanzforum Köln
choreografie: Jochen Ulrich
decors en kostuums:
John F. Macfarlane

PAUZE

Hertog Blauwaards burcht, op. 11
(1911)

opera in één bedrijf
Judith: Katalin Kasza, mezzosopraan
Blauwbaard: Kolos Kováts, bas
declamatie: Rudolf Lucieer
regie: Eddy Habbema
decors en kostuums: Rudolf Corens
Leden van het Koor van het
Concertgebouworkest
(dirigent: Arthur Oldham)

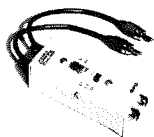
Van de voorstelling van 17 juni
wordt een rechtstreekse uitzending
verzorgd door de NOS (radio) en
van de eerste helft door de NOS
(televisie)

Begin van de pauze ca. 20.50 uur
einde van de voorstelling ca. 22.20 uur

ACCESSOIRES

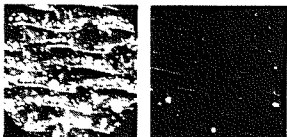
QED
AUDIO PRODUCTS

QED Audio Products legt zich toe op de ontwikkeling
en fabricage van kwaliteitsaccessoires en
onderhoudsmiddelen voor audio- en videoapparatuur.
Het aanbod omvat o.m. aansluitkastjes/volumeregelaars voor
hoofdtelefoons en luidsprekers, diverse bandcopieerschakelaars
alle met niveaauanpassing en monitor, ontstoorapparatuur, signaal-
niveaauaanpassingen enz. Voor de platenliefhebber bieden wij o.a.

INSTELBARE CARTRIDGE EQUALIZER

Type 26/2. Capaciteits/impedantieaan-
passing voor MD elementen.
Elk element heeft een andere capaciteit.
Alleen bij topklasse versterkers wordt
hiermee rekening gehouden door het
toevoegen van extra regelorganen.
Met de 26/2 krijgt elke versterker deze extra
instelmogelijkheid. De 26/2 biedt de meest
simpele oplossing om het maximale uit
een MD element te halen. Prijs 26/2 f 111,95
Type 26/2G als 26/2 maar met vergulde
contacten: f 135,50

RECORD CLEAN

Het nut van goed onderhoud van kostbare gram-
mofonoplatten is inmiddels bekend. In diverse
tests zijn de kwaliteiten van Record Clean reeds
uitvoerig aangetoond en toegelicht. De foto's
laten het verschil zien tussen een plaat die met
Record Clean behandeld werd en een niet behan-
delde plaat. Beide platen zijn 800 x afgespeeld.
Duidelijk is de vernietigende werking van vuil in
de groef van de niet behandelde plaat te zien.

RECORD CLEAN is het enige gecombineerde
platenreinigings- en antistatisch middel. Iedere
plaatkant slechts 1 maal licht inspuiten.

Een behandeling is ruim voldoende voor 50 maal
afspelen.
Het resultaat is meteen merkbaar.

RECORD CLEAN werkt drievoudig.

a. Statische lading wordt blijvend geneutraliseerd
zodat oppervlaktestof met een platenborstel of
doek verwijderd kan worden.

b. Vastzittend vuil in de groef wordt losgemaakt.

c. Een smeermiddel zorgt er voor dat de naald
een minimum weerstand in de groef ondervindt.

De naald hotet en botst niet meer over de nu
losgemaakte microstofdeeltjes in de groef maar
duwt ze voor zich uit.

De vernietigende slijpwerking is opgeheven.

De kans op naaldbeschadiging is daardoor minimaal. Prijs f 14,— per bus.

TAPE CLEAN

Voor audio en videocorders. Volstrekt veilig reinigingsmiddel.
Dit preparaat heeft in de professionele sector zijn sporen reeds ruimschoots verdiend.
Nu door QED op de consumentenmarkt gebracht f 14,75 per bus.

LEVERING IN DE
BENELUX VIA:

INTERMEDIARY INTERNATIONAL TRADE
POSTBUS 5599 - 1007 AN AMSTERDAM - TEL. 020-258317

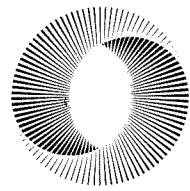
'n schmidt bril... aanzicht van vertrouwen!

schmidt optiek

- voor elke leeftijd
- in elke prijs-klasse

rokin 72 - gelderlandplein - buitenveldert - amsterdam
binnenhof 51 - amstelveen

**oculenti
kontaktlenzen**

U kent vast wel mensen die ze dragen

25 vestigingen in Nederland.

Amsterdam, Rokin 72, ingang Wijde Kapelsteeg 2, Tel. (020)-26 92 59

Boelelaan 1117, Tel. (020)-5483278-5483241

Stadhouderskade 146a, Tel. (020)-796773/74

MUZIEKINSTRUMENTEN

Kees Roos

Violenmaker

Atelier voor nieuwbouw
en reparatie van
alle strijkinstrumenten.

Kollektie antieke instrumenten.
Alle accessoires.

Rozenstraat 33 - 2431 XD NOORDEN
Telefoon 01724 - 8282

Couture, Fourrures,
Haute Confection

Theresa
PO

Een 25-jarige traditie van
verfijnde mode voor de vrouw
van deze tijd.

Amsterdam: P.C. Hooftstraat 55, Tel. (020) 79 62 25 - 71 91 04

Toelichtingen Holland Festival

16, 17, 18 juni
(Holland Festival)

Antal Dorati, dirigent

Antal Dorati, Hongaar van geboorte en Amerikaan van nationaliteit, begon zijn loopbaan in Europa als balletdirigent. Zijn eerste belangrijke orkestconcerten leidde hij in Australië en in 1937 debuteerde hij in de Verenigde Staten, waar hij vervolgens aan diverse orkesten verbonden was; thans is hij muzikaal leider van het Detroit Symphony Orchestra. In 1962 keerde hij terug naar Europa, waar hij momenteel geëngageerd is bij het Royal Philharmonic Orchestra. Behalve ballet-arrangementen componeerde Dorati o.m. een symfonie, een celloconcert, het ballet *Magdalena* en kamermuziek.

Bartók

De wonderbaarlijke mandarijn 'Le vulgaire dans la noblesse' (het vulgaire in het edele), zo karakteriseerde de Franse componist Nadia Boulanger tegenover dirigent Spiros Argiris het muziekdramatische werk van Béla Bartók. De meest markante illustratie voor deze uitspraak levert waarschijnlijk *De wonderbaarlijke mandarijn*, een expressionistisch muziekstuk dat overkomt als een indringende ballade over leven en dood, sex en agressie alsook mededogen en onmenselijkheid. De Hongaarse componist voltooide de partituur, die oorspronkelijk was bedoeld als muzikale begeleiding van een pantomime in één bedrijf al in 1918. Maar het libretto van Bartóks landgenoot Menyhért Lengyel werd als dermate schokkend ervaren dat de leiding van de

Opera van Boedapest tot tweemaal toe voorbereidingen tot het werk uit te voeren om vervolgens de première af te zeggen. De handeling van *De wonderbaarlijke mandarijn* speelt zich af in een kamer waar drie vagebonden zich verborgen houden terwijl ze een vrouw als lokaas gebruiken om mannen van de straat naar binnen te halen en ze geld af te persen. Het eerste slachtoffer is een bejaarde heer die steeds opdringeriger wordt met zijn liefdesbetuigingen zonder daarbij, door gierigheid of onvermogen, een royaal gebaar te maken; hij wordt door de drie rovers van de trap gegooid. Dan verschijnt een verlegen jongeman die in zijn verwarring nauwelijks weet wat te doen totdat de vrouw hem met tedere liefkozings op zijn gemak stelt. Wanneer de jongeman hartstochtelijker wordt, springen

Tanzforum Köln

de drie mannen weer te voorschijn om hem op dezelfde manier als zijn voorganger af te werken. Met de derde gast, een

plechtstatige Chinees, weet de vrouw zich geen raad; hij is een mandarijn die door zijn ondoordringelijk, volkomen beheerst

optreden, gekenmerkt door een roerloze houding, de vrouw op een onplezierige manier imponeert. Langzaam overwint zij dan

Aart Verstegen als mandarijn in 1959

haar angst en met een erotische, steeds wildere dans probeert zij de mandarijn uit zijn tent te lokken. Hij blijft echter onbeweeglijk zitten en pas wanneer de vrouw haar verleidingsdans heeft beëindigd en op zijn schoot plaatsneemt, verradt hij zijn gevoelens doordat hij over zijn hele lichaam begint te trillen. Wanneer de mandarijn de vrouw wil omarmen raakt ze in paniek en vlucht weg van hem. Een wilde jacht volgt maar wanneer de mandarijn de vrouw te pakken heeft mengen de drie schurken zich in de strijd. De mandarijn wordt beroofd en daarna besluiten ze hem te doden. Eerst proberen ze hem met kussens te verstikken, wat niet lukt. Vervolgens bewerken ze hem met een mes, maar de mandarijn blijft leven. Dan hangen ze hem op aan de haak van een plafondlamp waardoor de lamp op de grond valt en het donker wordt. Het opgehangen lichaam straalt nu licht uit terwijl de ogen van de mandarijn op de vrouw gericht blijven. Ontzet halen de mannen de mandarijn naar beneden en terwijl hij op de grond valt stort hij zich op de vrouw die, geroerd door zijn de dood trotserende liefdesblijken, zich overgeeft aan zijn omhelzing. Het verlangen van de mandarijn is nu bevredigd; zijn wonden beginnen te bloeden en hij sterft.

Pas in 1926 vond de eerste uitvoering plaats, niet in Hongarije maar in Keulen waar de Hongaarse muzikaal directeur van de opera, Eugen Szenkár, de moed opbracht het publiek met dit belangwekkende muziekdrama te confronteren. Nu als een ballet-pantomime, zoals sindsdien ook gebruikelijk is, waarbij choreograaf Hans Strohbach het libretto nauwgezet volgde. Deze première veroorzaakte een theater-schandaal zoals maar zelden losbarst. Minutenlang duurde het gesis, gefluit en boe-geroep van

het publiek dat even verontwaardigd was door de rauwheid van de handeling als door de buitengewoon suggestieve manier waarop hartstocht en geweld in de muziekthema's klinken. Een Berlijnse krant oordeelde: '...voor de oorlog zou de algemeen intendant het niet hebben gewaagd zo een stuk vuilnis op te voeren. Maar tegenwoordig schijnt op dit gebied in Keulen alles mogelijk te zijn. Het is veelbetekenend dat Bartók zich op een niet te overtroeven pervers, bloeddorstig onderwerp heeft geworpen. En de muziek? Welnu, pervers, triviaal, banaal, ziekelijk in hoogste mate.' Onder druk van politieke en kerkelijke leiders moest Konrad Adenauer, die toen burgemeester van Keulen was, verdere voorstellingen verbieden.

De eerstvolgende en nu succesvolle uitvoering vond zestien jaar later plaats, in 1942 door het ballet van het Scala Theater in Milaan waar de Hongaarse choreograaf Aurel Milloss het stuk podiumrijp maakte. Sindsdien heeft Bartóks muziek, die zich vooral dank zij de geprononceerde ritmische patronen uitstekend leent voor dansen, vele choreografen geïnspireerd; niet alleen in Europa maar ook in de Verenigde Staten waar het New York City Ballet in 1951, met choreografie van Todd Bolender, de Amerikaanse première verzorgde. De Sowjet-russische première vond pas plaats in 1961, door het Moskou-se Bolsjoi Ballet met choreografie van Leonid Lawrowsky die een ander libretto gebruikte, meer toegespitst op het thema van de kapitalistische wereldstad die de mensen in het verderf stort, en de titel veranderde in 'Stad bij nacht'. Een choreografie die internationaal de aandacht trok was gemaakt door de Hongaar Gyula Harangozó die in 1945 voor de première in Boedapest tekende. Deze stond model voor het naturalistische dansstuk

van de Hongaren Ernő Vashegyi en Vera Pasztor waarmee Sonia Gaskell's Nederlands Ballet in 1959 *De wonderbaarlijke mandarijn* in ons land introduceerde en waarin Aart Verstegen als gedenkwaardig titelrolvertolker één van zijn indrukwekkendste interpretaties ten beste gaf.

De versie die het Holland Festival nu brengt betreft weer een Keulse productie, maar ditmaal niet door het ballet van de opera maar door het meer op vernieuwing gerichte Tanzforum Köln. Afgaande op de persreacties is deze choreografie van Jochen Ulrich, waarvan de première plaatsvond in januari van dit jaar, veel gestileerder en gepolijster dan meestal het geval is bij dit ballet over sex en misdaad. Mede hierdoor zal het hedendaagse publiek zeker niet in morele verontwaardiging losbarsten bij deze uitvoering. Een andere reden is dat het na-oorlogse publiek door (pop-)muziek, theater, film en de media heel wat gewend is. Zo is men tegenwoordig minder snel overdonderd door de rauwheid van Bartóks muziek en ontvankelijker voor de subtiliteiten die het werk ook kent. Uiteindelijk is *De wonderbaarlijke mandarijn* immers een moraliserend drama, handelend over het zuiver romantische ideaalbeeld van een alles-overwinnende liefde. Hierbij is de mandarijn symbool voor de ontombare geesteskracht waarmee de mens zich tegen het kwaad kan verweren en welke de bron is van pure gevoelens die het leven de moeite waard maken.

LUUK UTRECHT

HOLLAND
FESTIVAL